

YALOVA ÜNİVERSİTESİ SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ
YALOVA UNIVERSITY JOURNAL OF SPORTS SCIENCES

CİLT: 2 SAYI: 1 YIL: 2023

GELİŞ TARİHİ(RECEIVED): 13.02.2023

KABUL TARİHİ(ACEPTED): 21.03.2023

YAYIN TARİHİ(PUBLISHED): 27.03.2023

Spor Lisesi Öğrencilerinin Fair-Play Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Orhan GÖK¹, Eyyüp SARIKOL²

¹Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Osmaniye/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0003-2038-8682>

²İğdır Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İğdır/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-8076-9180>

ORJINAL MAKALE

Özet

Bu araştırmanın amacı, spor lisesi öğrencilerinin fair-play davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılından spor lisesinde öğrenim gören 154 (96 erkek, 58 kadın) gönüllü öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin fair play davranış düzeylerini belirlemeye yönelik Mirzeoğlu, (2015) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi Fair-Play Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Araştırma grubunun demografik bilgileri ve fair play algı düzeyleri tanımlayıcı istatistikler olarak yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma teknikleri kullanılarak özetlenmiştir. Verilerin normallik analizi değerlendirildiğinde, normallik varsayımı sağlanmadığı için verilerin analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. İki bağımsız grup ortalamalarını karşılaştırmak ve anlamlılığı test etmek amacıyla Mann Whitney U testi, üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir. Sonuç olarak; Spor lisesi öğrencilerinin fair-play davranışlarına genel olarak bakıldığında erkeklerin kadınlardan, lisanssız öğrencilerin lisanslı öğrencilerden puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gelir durumuna ve baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunamamış, ancak baba eğitim durumu arttıkça haksız kazanma konusunda öğrencilerin etik davranmaya daha eğilimli oldukları söylenebilir. Anne eğitim durumu ile hile yapma alt boyutu incelendiğinde, en düşük ortalamanın ilkokul mezunu grupta, en yüksek ortalamanın ise ortaokul mezunu grupta olduğu tespit edilmiştir. Spor yapanların takım arkadaşlarına daha saygılı olduğu, haftalık spor yapma süresi arttıkça öğrencilerin fair play davranışları toplam puanının arttığı, yaşın artmasıyla birlikte öğrencilerin fair play algılarının azaldığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Fair Play, Spor, Öğrenci

Investigation of Fair-Play Behaviors of Sports High School Students in Terms of Some Variables

Abstract

This research aims to examine the fair-play behaviors of high school sports students in terms of some variables. The research group comprises 154 (96 male, 58 female) volunteer students studying at a sports high school in the 2022-2023 academic year. In the study, the "Physical Education Fair Play Scale" developed by Mirzeoğlu (2015) was used to determine the fair play behavior levels of the students. SPSS statistical program was used in the analysis of the data. The research group's demographic information and fair play perception levels were summarized using percentage, frequency, arithmetic mean, and standard deviation techniques as descriptive statistics. When the normality analysis of the data was evaluated, non-parametric tests were used in the analysis of the data since the assumption of normality was not provided. Mann Whitney U test was used to compare the means of two independent groups and to test the significance, and the Kruskal Wallis test was used to test the significance of the difference between the means of three or more groups. The significance level was accepted as $p < 0.05$. In conclusion, When we look at the fair-play behaviors of high school sports students in general, it has been determined that the average score of men is higher than women, and unlicensed students are higher than licensed students. No significant difference was found according to income status and the father's education level. When the mother's education level and cheating sub-dimension were examined, it was determined that the lowest average was in the primary school graduate group, and the highest average was in the secondary school graduate group. It has been observed that those who do sports are more respectful to their teammates, the total fair play behavior score of the students increases as the weekly time to do sports increases, and the fair play perceptions of the students decrease with the increase in age.

Keywords: *Fair Play, Sports, Student*

Giriş

Fair Play; dürüst oyun, dürüst davranış olarak tasvir edilmekle beraber asıl anlamı etik üstü davranıştır. Etik üstü davranış, kuralları saygıyla karşılamak ve her konuda dürüstlükle uygulayabilmektir. Fair Play ise tüm bunların üstünde kişisel hırsları ve çıkarları bastırarak yaşamın gereği olan üstün insan ruhunu ortaya koyabilmektir (Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, 2023). Fair play, yalnızca sporun ayrılmaz bir parçası değil, eş zamanlı olarak güncel yaşama ilişkin bir takım temel değerleri bünyesinde barındıran komplike bir kavramdır. Adil rekabet, eşitlik, dayanışma, saygı, dopingsiz spor, bütünlük, hoşgörü, özen, mükemmellik, takım ruhu, dostluk ve neşe gibi yazılı olsun yazılı olmasın sahada ve saha dışında tüm kurallara saygı, hem deneyimlenebilen hem de öğrenilebilen fair play'in yapı taşlarıdır (International Fair Play Committee, 2023).

Yıldırım, (2004) ise ' fair play'i "müsabakalar esnasında sporcuların, zor koşullarda bile kurallara sabrederek, bilinçli ve tutarlı bir şekilde uymaları, rakiplerinin düştüğü haksız dezavantajlı durumlardan yararlanmaya çalışmamaları, fırsat eşitliğini bozmamak maksadıyla oluşacak haksız avantajları reddetmeleri, rakiplerini düşman gözüyle değil, bilakis spor organizasyonunun gerçekleşmesine katkı sağlayan bir sporcu ve eşit haklara sahip bir insan olarak görme ve davranma gayretlerinde kendisini göstermek" olarak açıklamıştır.

Spor üzerine düşünme sporun kendi sınırlarının ötesine geçen sorunlarını gündeme taşır. Örneğin, rekabetin değeri ve organize sporların çoğunda kazanma vurgusu, pazar yeri gibi diğer alanlarda rekabet etiği üzerine ışık tutabilir. Sporda fair play doğası hakkında soruşturma yapmak, daha geniş bir sosyal ortamda adalet anlayışımıza yardımcı olabilir. Gerçekten de, dürüstlük ve adalet gibi evrensel değerlerimizin çoğu, genellikle atletik rekabete katılım yoluyla absorbe edildiğinden, spordaki değerlere yönelik sorgulamanın, taraftarlardan ve katılımcılardan duyduğu içsel ilgiye ek olarak önemli genel sonuçları olabilir (Simon, 2018).

Şahin, (1998) spor kurallarının sadece kazanmaya şartlanmış olmasını dayanak göstererek, günümüzde artık kaybetmeye yüz tutmuş bir değer olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla sporun amacı da değişmiştir. "Her ne olursa olsun kazanmak", "kaybetmenin her şeyin sonu olması" gerekçesi kabul görmüş, kazanmak için her türlü olumsuz girişim (şiddet şike, rüşvet, doping) normal bir hâl almaya başlamıştır (aktaran Abanoz, ve Soyer, 2018). Bununla birlikte günümüzde sporun gittikçe profesyonelleşip ticarileşmesi ile birlikte kazanmaya odaklı baskının sonucu olarak meydana gelen çelişki hâli, sporcuların hem dürüst

mücadele etme isteği hem de kazanmak için hileye başvurma çelişkisi içerisine düşmelerine neden olmaktadır (Whitehead, Telfer ve Lambert, 2016).

Sporda, sadece kazanma veya iyi oynama rekabetçi başarının ana kriteridir, ancak tek kriteri değildir. Spor ortamlarında rakipler arasında geçen çetin mücadelelerde, yalnızca biri kazanan olsa bile her ikisi de aynı zamanda etkinlik sırasında etkileşimin kalitesiyle ilgili dostluk, hoşgörü ve fair play, sergileyerek karşılıklı rekabetin zorluklarını aşabilir.

Fair Play davranışları, öğrencilerin beden eğitimi dersi boyunca edinmesi gereken temel sosyal davranışlardır (Buzi, Jarani ve Isidori, 2019). Ülkemizde okullar arası müsabakalarda fair play’le çelişen davranışlarda gözle görülür bir artış görülmektedir. Beden eğitimi dersleri, okul ve okullar arası müsabakalar fair play davranışlarının kazandırılması ve öğretilmesinde önemli bir araç olarak kullanılmalıdır (Sezen ve Yıldırım, 2007). Yetişkinlik ve profesyonel sporculuğa geçişin bir alt evresi olan ve ergenlik dönemini de kapsayan lise öğrenim çağında fair play algısı, geleceğin sporcu adayları için büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmayla spor lisesi öğrencilerinin fair play davranışlarının ne düzeyde olduğu tespit edilecektir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, spor lisesi öğrencilerinin fair play’e ilişkin yaklaşımlarını incelemektir.

Gereç ve Yöntem

Araştırma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılından spor lisesinde öğrenim gören 154 (96 erkek, 58 kadın) gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Araştırma da veri toplama aracı olarak katılımcılara anket uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek iki bölümden oluşmakta olup, ilk bölümde araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, ile ikinci bölümde ise öğrencilerin fair play davranış düzeylerini belirlemeye yönelik Mirzeoğlu, (2015) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi Fair-Play Ölçeği” kullanılmıştır

Veri Toplama Araçları

“Beden Eğitimi Fair-Play Ölçeği”

Beşli likert tipi ölçek formunun derecelemesi, alt boyutları ve puan sınırları;

Ölçek Alt Boyutları

‘‘Takım arkadaşlarına saygı, Geleneklere saygı, Haksız kazanma ve Hile yapma’’ alt boyutlarına sahiptir.

Derecelendirme:

1: Hiçbir Zaman, 2: Nadiren, 3: Bazen, 4: Sık Sık, 5: Her Zaman. Ölçek 15 maddeden oluşmakta olup, ölçekten alınacak en düşük puan 15 puan en yüksek puan 75 puandır (Mirzeoğlu, 2015).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Araştırma grubunun demografik bilgileri ve fair play algı düzeyleri tanımlayıcı istatistikler olarak yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma teknikleri kullanılarak özetlenmiştir. Verilerin normallik analizi değerlendirildiğinde, normallik varsayımı sağlanmadığı için verilerin analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. İki bağımsız grup ortalamalarını karşılaştırmak ve anlamlılığı test etmek amacıyla Mann Whitney U testi, üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test etmek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1

Araştırma Grubunun Demografik Bilgileri

		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	96	62,3
	Kadın	58	37,7
Yaş	15 yaş	30	19,5
	16 yaş	44	28,6
	17 yaş	80	51,9
Sınıf	Birinci sınıf	14	9,1
	İkinci sınıf	42	27,3
	Üçüncü sınıf	21	13,6
	Dördüncü sınıf	77	50
Gelir Durumu	5000-10000 TL	62	40,3
	10001-15000 TL	34	22,1
	15001 TL ve üzeri	58	37,7
Spor Yapıyor musunuz?	Evet	127	82,5
	Hayır	27	12,5
Lisanslı Sporcu musunuz?	Evet	103	66,9
	Hayır	51	33,1
Haftalık Spor Yapma Süresi	1 saat ve altı	42	27,3
	1-3 saat	50	32,5
	4 saat ve üzeri	62	40,3
Baba Eğitimi	İlkokul	52	33,8
	Ortaokul	33	21,4
	Lise	47	30,5
	Üniversite	22	14,3
Anne Eğitimi	İlkokul	94	61
	Ortaokul	26	16,9
	Lise	23	14,9
	Üniversite	11	7,1

Tablo 1 incelendiğinde araştırma grubunun; %62,3'ünün erkek, %37,7'sinin kadın olduğu, %50'sinin dördüncü sınıf, %27,3'ünün ikinci sınıf, %13,6'sının üçüncü sınıf, %9,1'inin birinci sınıf oldukları, %40,3'ünün 5000-10000 TL, %37,7'sinin 15001 TL ve üzerinde gelir düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırma grubunun %82,5'inin spor yaptığı, %66,9'unun lisans sahibi olduğu görülmüştür. Katılımcıların %40,3'ünün 4 saat ve üzeri, %32,5'inin 1-3 saat, %27,3'ünün 1 saat ve altında haftalık spor yaptıkları belirlenmiştir. Araştırma grubunun ebeveynlerin eğitimlerine göre büyük çoğunluğunun ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitim durumuna sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 2

Araştırma Grubunun Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Madde Ortalamaları

	X	ss
Takım arkadaşlarımı desteklerim.	4,68	0,70
Takım arkadaşlarıma yardım ederim.	4,68	0,66
Takım arkadaşlarımdan iyi çabalarını ödüllendiririm	4,15	0,97
Takım arkadaşlarımdan tarafında yer alırım”.	4,53	0,76
Oyunu kaybettiğimde rakiplerimi tebrik ederim.	4,17	0,98
Kazansam da kaybetsem de rakiplerimin ellerini sıkırım.	4,20	1,01
İyi performanslarından dolayı rakiplerimi tebrik ederim.	4,16	1,03
Oyun bittiğinde rakiplerimle el sıkışıırım.	4,14	1,01
Rakiplerimi rahatsız etmeye çalışırım.	1,95	1,12
Rakiplerime kötü söz söylerim.	1,51	0,94
Rakiplerimin moralini bozmaya çalışırım.	2,17	1,19
Rakiplerimi kızdırmaya çalışırım.	2,10	1,22
Yakalanmayacağımda eminsem hilekârlık yaparım.	1,47	0,95
Hilekârlık yaparım.	1,42	0,89
Kazanmama yardımcı olarsa hilekârlık yaparım.	1,45	0,92
Takım arkadaşlarına saygı alt boyut toplam puan ortalaması	18,03	2,48
Geleneklere saygı alt boyut toplam puan ortalaması	16,67	3,63
Haksız kazanma alt boyut toplam puan ortalaması	7,72	3,86
Hile yapmak alt boyut toplam puan ortalaması	4,33	2,65
Beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ortalaması	46,77	7,36

Tablo 2 incelendiğinde araştırma grubunun; “Takım arkadaşlarımı desteklerim” 4,68±0,70 ve “Takım arkadaşlarımı yardım ederim” ifadesinin 4,68±0,66 madde ortalamasına sahip olduğu, “Takım arkadaşlarımdan tarafında yer alırım.” ifadesinin 4,53±0,76 madde ortalamasına sahip olduğu ve öğrencilerin genel olarak yüksek düzeyde katıldıkları belirlenmiştir. Araştırma grubunun “Hilekârlık yaparım” ifadesinin 1,42±0,89 madde ortalamasına sahip olduğu, “Kazanmama yardımcı olarsa hilekârlık yaparım” ifadesinin 1,45±0,92 madde ortalamasına sahip olduğu ve katılımcıların genel olarak düşük düzeyde katıldıkları görülmüştür. Araştırma

grubunun beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ortalaması $46,77 \pm 7,36$ ile orta düzeyde olduğu, takım arkadaşlarına saygı alt boyut toplam puan ortalamasının $18,03 \pm 2,48$ olduğu, geleneklere saygı alt boyut toplam puan ortalaması $16,67 \pm 3,63$ olduğu, haksız kazanma alt boyut puan ortalaması $7,72 \pm 3,86$ ve hile yapmak alt boyut toplam puan ortalamasının ise $4,33 \pm 2,65$ olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3

Araştırma Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Mann Whitney-U Testi Analizleri

Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	U	Z	P
Takım	Erkek	96	78,78	7563,00			
Arkadaşlarına Saygı	Kadın	58	75,38	4372,00	2661,000	-,474	0,63
Geleneklere Saygı	Erkek	96	78,21	7508,50			
	Kadın	58	76,32	4426,50	2715,500	-,263	0,79
Haksız Kazanmak	Erkek	96	83,67	8032,50			
	Kadın	58	67,28	3902,50	2191,500	-2,248	0,02*
Hile Yapmak	Erkek	96	80,48	7726,00			
	Kadın	58	72,57	4209,00	2498,000	-1,291	0,19
Fair Play Toplam	Erkek	96	83,71	8036,00			
	Kadın	58	67,22	3899,00	2188,000	-2,231	0,02*

* $p < 0,05$

Tablo 3 incelendiğinde araştırma grubunun cinsiyet değişkeni ile beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ve ölçek alt boyutlarından haksız kazanmak puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenirken ($p < 0,05$), takım arkadaşlarına saygı, geleneklere saygı ve hile yapmak alt boyutları puan ortalaması arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4

Araştırma Grubunun Spor Yapma Durumuna Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Mann Whitney-U Testi Analizleri

Boyut	Spor Yapma Durumu	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	U	Z	P
Takım Arkadaşlarına Saygı	Evet	127	80,66	10244,00			
	Hayır	27	62,63	1691,00	1313,000	-1,972	0,04*
Geleneklere Saygı	Evet	127	79,36	10079,00			
	Hayır	27	68,74	1856,00	1478,000	-1,158	0,24
Haksız Kazanmak	Evet	127	77,51	9844,00			
	Hayır	27	77,44	2091,00	1713,000	-,007	0,99
Hile Yapmak	Evet	127	75,13	9541,00			
	Hayır	27	88,67	2394,00	1413,000	-1,735	0,08
Fair Play Toplam	Evet	127	79,08	10043,50			
	Hayır	27	70,06	1891,50	1513,500	-,959	0,33

* $p < 0,05$

Tablo 4 incelendiğinde araştırma grubunun spor yapma durumu ile takım arkadaşlarına saygı puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenirken ($p < 0,05$), geleneklere saygı, haksız kazanmak, hile yapmak alt boyutları ve beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Tablo 5

Araştırma Grubunun Lisanslı Sporcu Olma Durumuna Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Mann Whitney-U Testi Analizleri

Boyut	Lisanslı Sporcu Olma Durumu	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	U	Z	P
Takım	Evet	103	74,57	7681,00	2325,000	-1,196	0,23
	Hayır	51	83,41	4254,00			
Arkadaşlarına Saygı	Evet	103	78,06	8040,50	2568,500	-,230	0,81
	Hayır	51	76,36	3894,50			
Geleneklere Saygı	Evet	103	69,74	7183,00	1827,000	-3,124	0,00*
	Hayır	51	93,18	4752,00			
Haksız Kazanmak	Evet	103	73,40	7560,50	2204,500	-1,961	0,05
	Hayır	51	85,77	4374,50			
Hile Yapmak	Evet	103	70,21	7232,00	1876,000	-1,633	0,00*
	Hayır	51	92,22	4703,00			

* $p < 0,05$

Tablo 5 incelendiğinde araştırma grubunun lisanslı sporcu olma durumu ile beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ve ölçek alt boyutlarından haksız kazanmak puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenirken ($p < 0,05$), takım arkadaşlarına saygı, geleneklere saygı ve hile yapmak alt boyutları puan ortalaması arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Tablo 6

Araştırma Grubunun Sınıf Değişkenine Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Kruskal Wallis H Testi Analizleri

Boyut	Sınıf	N	Sıra Ortalama	Kruskal Wallis H	
				X ²	p
Takım Arkadaşlarına Saygı	Birinci Sınıf	14	89,96	2,385	0,49
	İkinci Sınıf	42	72,71		
	Üçüncü Sınıf	21	84,74		
	Dördüncü Sınıf	77	75,87		
Geleneklere Saygı	Birinci Sınıf	14	103,36	6,934	0,07
	İkinci Sınıf	42	74,76		
	Üçüncü Sınıf	21	85,00		
	Dördüncü Sınıf	77	72,25		
Haksız Kazanmak	Birinci Sınıf	14	67,07	4,322	0,22
	İkinci Sınıf	42	88,14		
	Üçüncü Sınıf	21	68,02		
	Dördüncü Sınıf	77	76,18		
Hile Yapmak	Birinci Sınıf	14	65,32	7,206	0,06
	İkinci Sınıf	42	89,83		
	Üçüncü Sınıf	21	72,21		
	Dördüncü Sınıf	77	74,43		
Fair Play Toplam	Birinci Sınıf	14	90,43	4,261	0,23
	İkinci Sınıf	42	85,75		
	Üçüncü Sınıf	21	75,86		
	Dördüncü Sınıf	77	71,10		

*p<0,05

Tablo 6 değerlendirildiğinde araştırma grubunun sınıf değişkeni ile beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ve ölçek tüm alt boyutları toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür (p>0,05).

Tablo 7

Araştırma Grubunun Gelir Durumuna Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Kruskal Wallis H Testi Analizleri

Boyut	Gelir Durumu	N	Sıra Ortalama	Kruskal Wallis H	
				X ²	p
Takım Arkadaşlarına Saygı	5000-10000 TL	62	78,02	0,143	0,93
	10001-15000 TL	34	75,06		
	15001 TL ve üzeri	58	78,38		
Geleneklere Saygı	5000-10000 TL	62	80,78	0,823	0,66
	10001-15000 TL	34	78,09		
	15001 TL ve üzeri	58	73,65		
Haksız Kazanmak	5000-10000 TL	62	69,00	4,139	0,12
	10001-15000 TL	34	86,12		
	15001 TL ve üzeri	58	81,53		
Hile Yapmak	5000-10000 TL	62	76,33	0,184	0,91
	10001-15000 TL	34	79,71		
	15001 TL ve üzeri	58	77,46		
Fair Play Toplam	5000-10000 TL	62	74,42	1,553	0,46
	10001-15000 TL	34	85,72		
	15001 TL ve üzeri	58	76,19		

*p<0,05

Tablo 7 değerlendirildiğinde araştırma grubunun gelir durumu ile beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ve ölçek tüm alt boyutları toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 8

Araştırma Grubunun Haftalık Spor Yapma Süresine Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Kruskal Wallis H Testi Analizleri

Boyut	Haftalık Spor Yapma Süresi	N	Sıra Ortalama	Kruskal Wallis H	
				X ²	p
Takım Arkadaşlarına Saygı	1 saat ve altı	42	72,15	0,899	0,63
	1-3 saat	50	78,99		
	4 saat ve üzeri	62	79,92		
Geleneklere Saygı	1 saat ve altı	42	74,76	0,342	0,84
	1-3 saat	50	80,04		
	4 saat ve üzeri	62	77,31		
Haksız Kazanmak	1 saat ve altı	42	73,01	5,764	0,05
	1-3 saat	50	68,71		
	4 saat ve üzeri	62	87,63		
Hile Yapmak	1 saat ve altı	42	77,69	1,794	0,40
	1-3 saat	50	72,24		
	4 saat ve üzeri	62	81,61		
Fair Play Toplam	1 saat ve altı	42	70,71	6,215	0,04*
	1-3 saat	50	69,73		
	4 saat ve üzeri	62	88,36		

* $p<0,05$

Tablo 8 değerlendirildiğinde araştırma grubunun haftalık spor yapma süresi ile beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ortalaması arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenirken ($p<0,05$) ölçek tüm alt boyutları toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 9

Araştırma Grubunun Baba Eğitim Durumuna Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Kruskal Wallis H Testi Analizleri

Boyut	Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalama	Kruskal Wallis H X ²	p
Takım Arkadaşlarına Saygı	İlkokul	52	78,31	2,161	0,54
	Ortaokul	33	85,67		
	Lise	47	71,37		
	Üniversite	22	76,43		
Geleneklere Saygı	İlkokul	52	84,43	3,424	0,33
	Ortaokul	33	81,12		
	Lise	47	69,57		
	Üniversite	22	72,61		
Haksız Kazanmak	İlkokul	52	67,02	7,175	0,06
	Ortaokul	33	74,94		
	Lise	47	82,84		
	Üniversite	22	94,70		
Hile Yapmak	İlkokul	52	71,11	3,231	0,35
	Ortaokul	33	75,98		
	Lise	47	83,69		
	Üniversite	22	81,66		
Fair Play Toplam	İlkokul	52	71,58	1,556	0,66
	Ortaokul	33	79,65		
	Lise	47	79,55		
	Üniversite	22	83,89		

*p<0,05

Tablo 10 incelendiğinde araştırma grubunun anne eğitim durumu ile ölçek alt boyutlarından hile yapmak alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenirken (p<0,05), beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ve takım arkadaşlarında saygı, geleneklere saygı ve haksız kazanmak alt boyutları toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür (p>0,05).

Tablo 10

Araştırma Grubunun Anne Eğitim Durumuna Göre Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği Kruskal Wallis H Testi Analizleri

Boyut	Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalama	Kruskal Wallis H X ²	p
Takım Arkadaşlarına Saygı	İlkokul	94	80,47	1,435	0,69
	Ortaokul	26	71,10		
	Lise	23	71,80		
	Üniversite	11	79,14		
Geleneklere Saygı	İlkokul	94	84,44	7,551	0,05
	Ortaokul	26	59,25		
	Lise	23	71,78		
	Üniversite	11	73,27		
Haksız Kazanmak	İlkokul	94	70,33	6,520	0,08
	Ortaokul	26	87,38		
	Lise	23	89,07		
	Üniversite	11	91,23		
Hile Yapmak	İlkokul	94	71,12	8,953	0,03*
	Ortaokul	26	94,52		
	Lise	23	83,04		
	Üniversite	11	80,23		
Fair Play Toplam	İlkokul	94	75,88	0,568	0,90
	Ortaokul	26	76,88		
	Lise	23	83,15		
	Üniversite	11	80,95		

*p<0,05

Tablo 10 incelendiğinde araştırma grubunun anne eğitim durumu ile ölçek alt boyutlarından hile yapmak alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenirken (p<0,05), beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ve takım arkadaşlarında saygı, geleneklere saygı ve haksız kazanmak alt boyutları toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür (p>0,05).

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Cinsiyet değişkeni sonuçlarına genel olarak bakıldığında erkeklerin tüm alt boyutlarda puan ortalamaları kadınlardan daha yüksek gözlenmesine rağmen yalnızca “Haksız kazanma” ve “Toplam puan” da anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Tablo 3). Hem haksız kazanma alt boyutunda hem de ölçeğin toplamında erkeklerin ortalamasının, kadınlardan anlamlı biçimde yüksek olduğu görülmüş, erkeklerin fair play anlamında rakiplerine karşı haksız kazanmada daha etik davrandıkları sonucuna varılmıştır. Bu durum kız öğrencilerin daha duygusal bir yapıya sahip olmaları ve dolayısıyla mağlup olmamak için duygularına hâkim olamayıp rakiplerini olumsuz etkilemeye çalışmalarından kaynaklanabilir. Yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar çıkmakla beraber fair play algısı başka coğrafyalarda ve spor ortamlarında hem kadınlar hem erkekler açısından değişiklik göstermektedir. Nitekim, Karafil ve ark. (2017) sportmenlik davranışları üzerine ortaokul öğrencilerine yaptıkları çalışmalarında, sportmenlik

davranışları sergileme, uygunsuz davranışlardan kaçınma alt boyutu ve ölçek toplamında anlamlı farklılıklar bulmuşlar, kız öğrencilere göre erkek öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yıldırım ve Göral, (2019) ise fair-play davranışlarını inceledikleri bir çalışmada, haksız kazanma ve hile boyutlarında anlamlı farklılıklar bulmuşlar, kadınların değerlerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu tespit etmişler, fair-play toplam puanlarında ise anlamlı bir farklılık tespit edememişlerdir. Certel, Bahadır ve Çelik, (2020) ise ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarını inceledikleri bir araştırmada, sportmenlik ölçeği toplamında, uygunsuz davranıştan kaçınma ve uygun davranış sergileme alt boyutlarında erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Kız öğrencilerin sportmenlik dışı davranışlardan kaçındıklarını, sportmenlik davranışlarını erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin daha fazla sergilediklerini belirtmişlerdir.

Spor yapma durumuna göre sonuçlar incelendiğinde, spor yapanların takım arkadaşlarına saygı alt boyutunda yapmayanlara göre anlamlı bir biçimde daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Bununla birlikte hile yapmak alt boyutunda spor yapmayanlar ile yapanlar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemesine rağmen, spor yapmayanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 4). Başaran ve ark. (2017) fair-play üzerine beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerine uyguladıkları bir çalışmada, spor yapan ve yapmayan öğrenciler arasındaki farka bakıldığında, spordaki sorumluluklara bağlılık ile yönetime ve kurallara saygı alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulmuşlardır.

Öğrencilerin lisanslı sporcu olma durumuna göre sonuçlar incelendiğinde, lisanslı sporcuların haksız kazanma alt boyutundaki ortalaması, lisanssız olanlardan anlamlı biçimde düşüktür. Benzer şekilde ölçek toplam puanında da lisanslı sporcuların ortalaması, lisanssız sporculardan anlamlı biçimde düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5). Bu durum lisanssız spor yapanların fair play algılarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışmanın aksine, Karafil ve ark. (2017) katılımcıların sportmenlik davranışı puan ortalamaları incelendiğinde lisanssız spor yapan öğrencilerin lisanslı spor yapan öğrencilerin göre oldukça düşük bulmuşlar, bunun sebebi ise, lisanslı spor yapan öğrencilerin yarışmalara katıldıkları ve spor aktivitelerinin kurallarına uyduklarını, fair play davranışlarına daha çok yatkın olmalarından kaynaklanabileceğini ifade etmişlerdir.

Araştırma grubunun sınıf değişkeni ile beden eğitimi fair play ölçeği tüm alt boyutlarında ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

bulunmamasına rağmen geleneklere saygı alt boyutunda en yüksek ortalamanın birinci sınıflarda, en düşük ortalamanın dördüncü sınıf öğrencilerinde gözlenmiş olması dikkat çekicidir (Tablo 6). Dolayısıyla yaşın artmasıyla birlikte öğrencilerin fair play algılarının azaldığı görülmektedir. Birinci sınıf öğrencileri için dikkat çekici bir diğer sonuç ise hile yapmak alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı olmasa bile, yine en düşük ortalamaya sahip olmalarıdır. Türkmen ve Varol, (2015) sportmenlik davranışı üzerine ortaokul öğrencilerine yapmış oldukları bir çalışmada, araştırma bulguları genel olarak bakıldığında sınıf düzeyi düştükçe sportmenlik davranış sergileyebilme düzeyinin de arttığı görülmektedir. Yine Yılmaz, Esentürk ve İlhan, (2017). Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerini inceledikleri bir çalışmada öğrencilerin sportmenlik davranışlarının sınıf seviyesi arttıkça azaldığını tespit etmişlerdir.

Gelir durumu değişkeni ile beden eğitimi fair play ölçeği tüm alt boyutları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 7). Çalışmamıza paralel olarak Yıldırım ve Göral, (2019) da gençlerin fair-play davranışlarını inceledikleri bir çalışmada, fair play davranışı alt boyutlarında katılımcıların aylık gelirlerine göre herhangi bir anlamlı farklılığa rastlamamıştır. Yine Koç ve Güllü, (2017) de' lise öğrencilerinin sportmenlik davranışlarını bazı değişkenlere göre inceledikleri çalışmalarında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlamamışlardır. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Gelir durumu insan davranışlarına etki edebilir, ancak, fair play daha yüksek içsel motivasyon seviyeleri ile ilişkili olduğu görülmektedir (Hassandra, Goudas ve Hatzigeorgiadis, 2003).

Haftalık spor yapma süresi ile beden eğitimi fair play ölçeği toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilirken, ölçek tüm alt boyutları toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Fair play toplam puanında, en yüksek puan ortalaması haftalık 4 saat ve üzeri spor yapan öğrencilerde gözlenmiş, gözlenen bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Tablo 8). Bu durum haftalık spor yapma süresi arttıkça spor ortamlarında daha fazla zaman geçiren öğrencilerin fair play algıları ve fair play davranışlarını benimsedikleri anlamına gelebilir.

Baba eğitim durumu ile beden eğitimi fair play ölçek tüm alt boyutları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Baba eğitim durumu ile haksız kazanma alta boyutu puanları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen, baba eğitim durumu yükseldikçe puan ortalamasının arttığı

dikkat çekmektedir. Bu durum baba eğitim durumu arttıkça haksız kazanma konusunda öğrencilerin etik davranmaya daha eğilimli oldukları biçiminde yorumlanabilir (Tablo 9). Anne eğitim durumu ile ölçek alt boyutlarından hile yapmak puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiş, anne eğitim durumu ile hile yapma alt boyutu incelendiğinde, en düşük ortalamanın ilkokul mezunu grupta, en yüksek ortalamanın ise ortaokul mezunu grupta olduğu tespit edilmiştir (Tablo 10). Esentürk, İlhan ve Çelik, (2015) lise öğrencilerine uyguladıkları bir çalışmada, ölçek genelinde baba eğitim durumuna göre lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmen davranışlara ait anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Ancak anne eğitim durumuna göre ise lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmen davranış düzeylerine ilişkin puanları ölçek toplam puanı ve uygunsuz davranışlardan kaçınma alt boyutunda anne eğitim durumu ile anne lise eğitim durumu arasında ortaokul düzeyi lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir. Lise öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile ebeveynlerin eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunamaması, öğrencilerin sportmenlik davranışlarının aile içi öğrenmeden çok diğer çevresel faktörlerden etkilenebileceğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak; spor lisesi öğrencilerinin fair-play davranışlarına genel olarak bakıldığında erkeklerin kadınlardan, lisanssız öğrencilerin lisanslı öğrencilerden puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Baba eğitim durumuna ve gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunamamış, ancak baba eğitim durumu arttıkça haksız kazanma konusunda öğrencilerin etik davranmaya daha eğilimli oldukları söylenebilir. Anne eğitim durumu ile hile yapma alt boyutu incelendiğinde, en düşük ortalamanın ilkokul mezunu grupta, en yüksek ortalamanın ise ortaokul mezunu grupta olduğu tespit edilmiştir. Spor yapanların takım arkadaşlarına daha saygılı olduğu, haftalık spor yapma süresi arttıkça öğrencilerin fair play davranışları toplam puanının arttığı, yaşın artmasıyla birlikte öğrencilerin fair play algılarının azaldığı görülmüştür. Araştırma sonuçları farklı çalışmalardan referans alınarak yorumlanabilir. Spor ortamları spor lisesi öğrencilerinin yapmış oldukları spor branşı, bireysel özellikleri ve okul atmosferi öğrencilerin fair play davranışlarını etkileyebilir.

Kaynakça

- Abanoz, E. I. ve Soyer, F. (2018). A study with regard to the effect of sport on social values. Sporun toplumsal değerler üzerindeki etkisi hakkında bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 309-318.
- Başaran, Z., Erdoğan, R. B., Körmükçü, Y., ve Adalı, H. (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin fair-play anlayışlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 35-43.
- Buzi, E., Jarani, J., and Isidori, E. (2019). Pro-social and antisocial values in physical education. The validity and reliability of fair play questionnaire in physical education (FPQ-PE) into Albanian language. *Physical Activity Review*, (7), 143-151.
- Certel, Z. Bahadır, Z., ve Çelik, B. (2020). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları. *Spor ve performans araştırmaları dergisi*, 11(3), 221-230.
- Esentürk, O. K., İlhan, E. L., ve Celik, O. B. (2015). Examination of high school students' sportsmanlike conducts in physical education lessons according to some variability. *Science, Movement and Health*, 15(2), 627-634.
- Feather, N. T. (1995). Values, valences, and choice: the influences of values on the perceived attractiveness and choice of alternatives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 1135-1151.
- Hassandra, M., Goudas, M., and Hatzigeorgiadis, A. (2003). Attitudes towards fair play in physical education: The role of intrinsic motivation and gender. In *Book of Abstracts XIth European Congress of Sport Psychology* (p. 72).
- International Fair Play Committee, (2023). What is Fair Play? International Fair Play Committee, <http://www.fairplayinternational.org/what-is-fair-play/> adresinden 22 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.
- Karafil, A. Y. Atay, E. Ulaş, M. ve Melek, C. (2017). Spora katılımın beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları üzerine etkisinin araştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1-11.
- Koç, Y. ve Güllü, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 19-30.
- Mirzeoğlu, N. (2015). The validity and reliability of Turkish version of fair play questionnaire in Physical Education (FPQ-PE) and an implementation. *Educational Research and Reviews*, 10(17), 2469- 2480.
- Sezen, G., ve Yıldırım, İ. (2007). Beden eğitimi öğretmenlerinin futbolda fair play'e ilişkin olumlu ve olumsuz davranışlara yaklaşımlarının incelenmesi. *Spor yönetimi ve bilgi teknolojileri*, 2(1), 14- 22.
- Simon, R. L. (2018). *Fair play: the ethics of sport*. London: Routledge, 102.
- Şahin, M. (1998). *Spor ahlakı ve sorunları-felsefi bir çalışma*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 28.
- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi. (2023). Fair play. [https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/ Detay/Faaliyetlerimiz/Fair-Play/](https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Faaliyetlerimiz/Fair-Play/) adresinden 22 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.
- Türkmen, M., ve Varol, S. (2015). Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi:(Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 42-64.
- Whitehead, J., Telfer, H., and Lambert, J. (2016). Altyapı sporundaki değerleri keşfetme. B. Gürpınar (Çev.). İçinde J. Whitehead, H. Telfer and J. Lambert (Eds.), *Altyapı sporlarında ve beden eğitiminde değerler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 1- 12.
- Yıldırım, İ. (2004). Fair play: kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.

- Yıldırım, N. B., ve Göral, K. (2019). Gençlik ve spor merkezinde düzenlenen kurslara katılan gençlerin fair-play davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(4), 227-233.
- Yılmaz, A., Esentürk, O. K., ve İlhan, E. L. (2017). Sportsmanship tendency in terms of moral development of middle school students Ortaokul öğrencilerinin ahlaki gelişimleri açısından sportmenlik yönelimleri. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4969-4988.